

dünya yanarken, 'bizce' kurulabilir mi?

Son Güncelleme: 09 Ocak 2026 15:37

Handan Sema CEYLAN

YERELDEN KÜRESELE

Tüm dünya çıldırmışken, öylece yaşayıp gitmek mümkün mü? Ya da iki kişilik, kendi dili olan bir dünya kurarak... Üstelik bunu hem fiziksel hem dijital hayatımızda aynı anda sağlayarak... Cem Akaş'ın Sözcüklerin Anlamı romanı, tam da bu kaosu sorguluyor. Toplumsal travmalarımızı da saklandıkları yerden çıkarıp getirerek...

Selimiye Kışlası'nın pencerelerinden kızıl bir gökyüzü görülüyor... Takvimler 1979'ı gösterirken, ülke hızla 80 Darbesi'ne doğru yol alıyor. Bir grup liseli genç, Selimiye Kışlası'nın hücrelerinde... Daha iyi bir dünya hayal etmek suç... Buna rağmen yaşları 18 bile olmayan öğrenciler büyük bir umut içindeler: *"Biz içerideyiz ama büyüklerimiz bu kötü gidişe bir son veriyor, gökyüzü kıpkırmızı, belli ki devrim oluyor"* diye düşünüyorlar.

Oysa gerçek çok başka: Independenta... Bu anıyı bir röportajım sırasında, ihracatçı bir haber kaynağımdan dinliyorum.

Independenta, İstanbul için büyük travmalardan biri. 15 Kasım 1979'da, 96 bin ton ham petrol taşıyan Independenta adlı Romen tankeri ile Yunan gemisi Evriali, Haydarpaşa açıklarında çarpışmış. Tankerin 43, diğer geminin 7 mürettebatı feci şekilde can vermiş. Yangın bir değil, üç değil, yedi değil, tam 27 gün boyunca sürmüştü. Üstelik ilk çarpışmadan bir hafta sonra yaşanan patlama, Kadıköy'de cam çerçeve bırakmamış.

Bu kısmı rahmetli eniştemden dinlemiştim. Kendisine ait cam deposu ve Moda'daki camcısı iş yetiştirememiş, hep anlatırdı. O dönem İstanbul'un üzerinden kara bulutlar eksik olmamış. Deniz kirliliği en yüksek boyuta çıkmış, Marmara'da canlıların yüzde 95'i ölmüş!

İstanbul'un bu travmasıyla bir kitapta yeniden karşılaşınca, Boğaz'dan sakince geçtiklerini düşündüğüm tankerlerden birden soğuyorum. 90'lı yıllarda çocuk olanların, televizyonlardan canlı olarak izledikleri Tuzla'daki tanker yangınının da en büyük travmalarımızdan biri olduğunu hatırlıyorum sonra. Hepimiz, yangına müdahale sırasında iki itfaiye erinin nasıl yandığını saniye saniye izlemiştik. Ruhları şad olsun.

“bizce” dili ve iki kişilik dünyanın anlamı

Tüm bu kan dondurucu hatıraları bugün yeniden gözümde canlandıran, kapağında alevler içinde bir ceylan görseliyle **Cem Aktaş**'ın Can Yayınları'ndan çıkan kitabı *Sözcüklerin Anlamı* oldu. Elbette canımızı dağlayan başka yangınlar da yaşandı ama bu bambaşka bir yazının konusu.

Sözcüklerin Anlamı, tesadüfen bir araya gelen Duru ve Demir'in, dışarıdaki dünyanın canavarlıklarından kaçıp kendi iç huzurlarını kurdukları ve kelimelerin anlamını değiştirerek “Bizce” adını verdikleri bir dil yarattıkları aşklarıyla başlıyor. Bu iki kişilik dil, onları birbirine daha çok yaklaştırırken çevrelerini onlardan koparıyor. Ancak zıvanadan çıkan hayat, kendi küçük dünyanızı kursanız bile peşinizi bırakmıyor. Kitap 2025 yılının son ayında raflara girdiği için “spoiler” vermeden şöyle anlatmaya çalışayım:

Tüm dünyada eş zamanlı olarak, nedeni bilinmeyen üç günlük bir elektrik kesintisi yaşanır. Uzaylıların varlığı kanıtlanmış, bu “gurbetçilerle” melez bir ırk yaratılabileceği bile iddia edilmektedir. Dünya aklını yitirmiştir. O sırada yarı zemin bir atölyede Cumhuriyet dönemini simgeleyen nesnelerle çalışan Duru, bir içki firmasının dağıtıcısı Demir ile göz göze gelir. Aralarındaki sohbette Duru, kendi tabiriyle, “*Bir Cumhuriyet panoraması yapıyorum galiba. Belki bir sergiye girer, belki böyle çok enli bir kolaj fotoğrafı olur, Picasso'nun Guernica'sı gibi*” der. Bu iki benzemez insan, birlikte bir dünya inşa etmenin bir şekilde yolunu bulur. Belki de ilk defa bir romanda, isim sahibi bir yapay zekâ bize eşlik eder: Duru'nun ChatGPT'si; nâm-ı diğer Çetin!

Ancak her şey, Duru'nun Klasik Türk müziği üstadı, ünlü besteci ve aynı zamanda bir din adamı olan **Hafız Saadettin Kaynak**'ın seslendirdiği Türkçe Ezan plağını yaptığı kolaja dahil etmek istemesiyle değişir.

tweet'ler, yapay zekâ ve bölünmüş gerçeklik

Bu arada kitabı okurken **Cem Akaş**, aralarda âdeta “tweet” atıyor (*platformun ismi X olduğundan beri buna tam olarak ne diyeceğimiz de ayrı bir tartışma konusu*), Spotify'dan podcast paylaşıyor, YouTube kanalından yayın yapıyor. Bize, kendilerinin de vurguladığı gibi, “bölünmüş gerçeklik” yaratıyor.

Romanın sonunda Duru ve Demir'in kendi aralarında uydurdukları kelimelerin anlamları, “*Aşk Sözlüğü*” adıyla veriliyor. Aslında okurken hepsini anlıyorsunuz; arkaya dönüp bu sözlüğe bakan olmuş mudur, bilmiyorum. Bundan sonraki yorumum, haddim olmayarak şöyle: Romanın içinde kendi eleştirisinin olması enteresan...

Tüm bunların yanında romanın sonundaki sürpriz, bir kitaptan müzik dinlemeye geçmemizi sağladığı için, okurla farklı bir iletişim kurması anlamında heyecan verici: QR kod...

Bu QR kodu telefonunuza okuttuğunuzda sizi Spotify'da **Saadettin Kaynak**'ın “*Ağlasın Bülbülleri*” eserine yönlendiriyor. Biz de gazetede okurlarımızı YouTube'a yönlendirmek için çok sık QR kod kullanıyoruz. Bu, okur–dinleyici–izleyici ayrımını flulaştırıyor. Sanırım biraz da bu yüzden QR'ı görmek beni mutlu etti.

Akaş'ın QR'ını verdiği eser, Saba Buselik makamında. Tam adı:

“Ağlasın Bülbülleri Varsın Bu Bâğ-ı Âlemin”

Sözleri:

Ağlasın bülbülleri varsın bu bâğ-ı âlemin

Neşve-i bâğ-ı emelsin sevdiğim, handân ol

Ateş aldım bilmedim bir âteşin ruhsâreden

Ateş oldum yandım Allah merhamet-fermân ol.

Günümüz Türkçesiyle:

Varsın bu dünya bahçesinin bülbülleri ağlasın.

Umut bahçesinin neşesisin sevdiğim; sen gülen ol.

Yanağındaki ateşten haberim olmadan ateş aldım.

Ateşe döndüm, yandım; Allah'ım bana merhametli ol.